

УДК 378.1 (477)

**TRANSITION TO A NEW LEVEL OF PROFESSIONAL TRAINING
OF COMPETITIVE DIRECTORS IN THE DIMENSION OF INTEGRATION
INTO THE EUROPEAN EDUCATIONAL SPACE: CHANGING THE
SPECIALTY FROM “STAGE ARTS” TO “PERFORMING ARTS”**

**ПЕРЕХІД НА НОВИЙ РІВЕНЬ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНИХ РЕЖИСЕРІВ У ВИМІРІ ІНТЕГРАЦІЇ ДО
ЄВРОПЕЙСЬКОГО ОСВІТНЬОГО ПРОСТОРУ: ЗМІНА СПЕЦІАЛЬНОСТІ
«СЦЕНІЧНЕ МИСТЕЦТВО» НА «ПЕРФОРМАТИВНЕ МИСТЕЦТВО»**

Shumakova S. M. / Шумакова С. М.*PhD in Art Studies, Assoc. Prof. / канд. мист., доц.**ORCID ID <https://orcid.org/0000-0002-2269-3149>**Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv, Bursatsky desc., 4, 61057**Харківська державна академія культури, Харків, Бурсацький узвіз, 4, 61057*

Анотація. У світлі трендів світового освітнього процесу та євроінтеграційного вектору імплементується новий рівень професійної підготовки конкурентоспроможних режисерів, здатних відповідати сучасним викликам ринку праці і мистецького простору, що передбачає зміну спеціальності фахової підготовки «Сценічне мистецтво» на «Перформативне мистецтво». Автор інтерпретує сутнісну ефективність нового розуміння втілення режисерської освіти; концептуально-організаційні основи фахової підготовки професіоналів в нині актуалізованій площині стратегічних орієнтирів розбудови Європейського освітнього простору.

Ключові слова: концептуалізація організаційних основ фахової підготовки режисерів; інтеграції до європейського освітнього простору; зміна спеціальності «Сценічне мистецтво» на «Перформативне мистецтво»; інтегральний освітній ефект; конкурентоспроможність.

Вступ.

Вочевидь, що нині, з одного боку, «глобалізація як об'єктивний соціально-економічний процес формує чітку тенденцію до відкритості, що обумовлюється космічно діючим фундаментальним законом єдності світу» відповідно до «наслідків комунікаційної революції, яка практично ліквідувала кордони в інформаційному просторі», перетворюючи світ, зокрема у сфері освіти (Ващук, 2011: 58), котра, без перебільшень, маркує власне сьогодення принципово виняткове значення.

З другого боку, очікувана Угода про Асоціацію з ЄС як євроінтеграційний курс України з 23.06.2022 р. у руслі рішення Європейської Ради про надання статусу кандидата на членство в ЄС України (European Commission, 2022a)

передбачає прийняття учасниками сьогодишнього освітнього процесу цінностей ЄС (Міністерство освіти і науки України, 2023) з невід'ємною гармонізацією зі стандартами ЄС (European Commission/DG NEAR, 2021).

Прогрес реформ з умовами імплементації в усієї сукупності структурується для країни-кандидатки цілями ЄС (European Commission, 2023) в напрямках (*acquis communautaire*), що встановлює *спільні цілі розвитку acquis в напрямку освіти і культури, відповідні орієнтованості ЄС* (European Commission, 2023b).

Відтак Резолюцією про стратегічні рамки європейського співробітництва в освіті та навчанні в напрямку Європейського освітнього простору та за його межами на період 2021–2030 рр. (European Council, 2021, 26 February) визначено обов'язкові для країни-кандидатки умови, що сприяло твердженню Міністерством освіти України, відповідно до Наказу МОН від 11.12.2023 р., Дорожньої карти європейської інтеграції держави у сферах освіти і науки до 2027 р. (Міністерство освіти і науки України, 2023, 11 грудня).

У наявних світових реаліях трансформацій освітніх парадигм і стратегій євроінтегрування вітчизняної освіти, що вбачається невід'ємним шляхом в Євросоюз, актуалізуються радикальні зміни фахової вищої освіти, спрямовані на набуття здобувачами освітньої кваліфікації, яка підтверджує здатність працевлаштування випускників в умовах нинішньої підвищеної конкурентності внутрішнього та зовнішнього ринків праці.

Сучасні виклики соціокультурної дійсності передбачають модернізацію засад досягнення якісно нового рівня професійної підготовки, підвищення рівня фахової компетентності професіоналів нового часу, здатних відповідати запитами ринку праці й трендам освітньої загальносвітової системи.

Даний етап, будучи часом бурхливих еволюційних трансформацій освітньої думки, по суті, періодом *сталого інтересу до людини у взаємодії зі світом*, визначає реалізацію її пріоритетів орієнтації на самоосвіту й самоактуалізацію, набуття життєвого сенсу, укладеного в професійній стратегії власного розвитку. Схиляючись до забезпечення високої ефективності як гуманістичного кредо, сучасна система освіти орієнтована на інноваційний пошук шляхів формування

активної позиції здобувача освіти, становлення його індивідуального репертуару стратегій пізнання.

В ідентифікації в культурному просторі сьогодення, продуцентах і пріоритетах соціокультурного самовизначення та гуманістичній інтерпретації соціалізації, ключова позиція відводиться мистецькій освіті в підготовці професіоналів, здатних до конструктиву креативного самовираження, самореалізації як активної сили в інтенсифікованих нині, як ніколи раніше, культуротворчих процесах. Культура й мистецтво в сенсі екзистенційних експлікацій наявної дійсності маркуються в якості одних з «найпотужніших гравців» і операторів смислів, що випрацьовують художні й інтелектуальні інструменти формування території найактуальніших сенсів і *«зміцнення європейської ідентичності через освіту й культуру» (ADASTRA)*.

У вимірі інтеграції до європейського освітнього простору, апеляції до зусиль «інноваційної хвилі» задля створення середовища змін, випускаючи кафедра режисури Харківської державної академії культури (одна з найстаріших творчих кафедр країни) реалізує фахову режисерську підготовку, що претендує на концептуалізацію організаційних основ в контексті переходу на новий рівень професійного навчання, потребуючи у світлі неопрацьованості узагальненого осмислення.

Мета роботи полягає в інтерпретації сутнісної ефективності нового розуміння втілення режисерської освіти, концептуально-організаційних основ фахової підготовки конкурентоздатних професіоналів в нині актуалізованій площині стратегічних орієнтирів розбудови Європейського освітнього простору, що передбачає узгодженість методів джерельного аналізу з проблемно-аналітичним як **методологічного інструментарію** дослідження.

У руслі систематизації ефективного контенту й **останніх публікацій** автором виокремлено роботу В. Шейко, Н. Кушнарєнко (2023), яка зачіпає тему культурно-мистецької освіти в Харківській державній академії культури, що опиняється в горизонті особливої авторської дослідницької уваги як методологічної інтерпретації розглядуваної проблеми. Разом з тим, виокремлено

проблемно-узгоджені дослідження В. Антонюк (2021), О. Локшиної (2024) з проблематики європейського освітнього простору й українських інтеграційних перспектив.

Цілісність концепту, що охоплює наскрізні теми сталого європейського співробітництва у сфері освіти і навчання, «вибудовує» офіційна документація ЄС та нормативно-правові документи України, які визначають алгоритми та принципи європейської інтеграції освіти (проте поза межами уваги автор залишає ряд стратегічних пріоритетів синергії ЄОП (Стратегічної рамки) (зокрема, інклюзії, академічної мобільності, цифрових інновацій та ін.).

Основна частина.

Сучасний етап цивілізаційного розвитку, що визначається парадигмальними переходами, характеризується якісно новими вимогами до освіти. Тож «входження України в цивілізоване світове співтовариство неможливе без структурної реформи національної системи вищої освіти» (Ващук, 2011: 7) як стратегії геополітичного гравця.

«Імплементація Дорожньої карти з інтеграції вищої освіти України до Європейського освітнього простору» передбачає адаптацію національної освіти до *європейських стандартів, підвищення рівня володіння компетентностями*. «Вимогою часу стає підготовка фахівців нової якості – здатних творчо мислити, швидко орієнтуватися в сучасному насиченому інформаційному просторі, приймати нестандартні рішення, вчитися і розвиватися протягом усього життя» (Ващук, 2011: 3), тобто з магістральною установкою – *«навчання впродовж життя»*.

Реформування освітньої сфери в Україні сьогодні увійшло в найактивнішу фазу, що, без перебільшення, вважається національним надбанням. В єдиній освітній структурі з моменту старту освітніх реформ неоднозначним предметом уваги виокремлюється створення динамічної, мобільної, конкурентоспроможної моделі освітньої системи в кореляції з єдиною системою Міжнародної стандартної класифікації освіти ISCED-2013.

Насамперед, варто акцентувати, що, за «інноваційною деталізацією галузей

Міжнародної стандартної класифікації освіти ISCED-2013», режисерська фахова підготовка з початку 2025 р. у світлі зміцнення європейської ідентичності через освіту й культуру наблизилась до подолання перешкод вирішення проблеми взаємного визнання дипломів у Зоні європейської вищої освіти та сприяння європейському співробітництву як побудови єдиного ринку праці, що починає сьогодні реалізовуватися в руслі професійної підготовки здобувачів вищої освіти відповідно до нової галузі освіти «Культура, мистецтво та гуманітарні науки» спеціальності

***В5 «Перформативне мистецтво» (назва з 2024 р.),
(замість звичної 026 «Сценічне мистецтво» (назва з 2015 р.)),
що узгоджується з міжнародною назвою спеціальності
0215 «Music and performing arts».***

З 2025 р. в системі вітчизняної освіти діє оновлений перелік галузей освіти та спеціальностей, схвалений урядом в рамках вимог гармонізації з міжнародною української системи освіти, крім того, вимог Закону України «Про вищу освіту». Заплановано і перегляд стандартів вищої освіти, що має в прогностичному сенсі поліпшити рівень якості освіти за спеціальностями.

Отже, на тлі очевидності підсилення впливів перформативного мистецтва на суспільні процеси сучасності зміна спеціальності фахової підготовки режисерів на кафедрі режисури Харківської державної академії культури стає продуцентом певного розмиття осмислення звичних дисциплінарних кордонів, що, вірогідно, може розцінюватися продуктивною тенденцією загальносвітового превалювання ухилу усвідомлень мистецтв в інтегральному вимірі з охопленням цілих пластів знань у структурній логіці каузальних зав'язків як сутностей явищ культури (залежно від фокусу та вибору схеми вивчення, що окреслює єдність поглядів у критичній рефлексії).

Відповідно, варіативність зони осмислення перформативного мистецтва як релевантного атрибуту самосвідомості епохи, що встановлює «живі» зв'язки з ускладнюваною естетичною дійсністю свого часу, виявляє інтердисциплінарний вимір і, як наслідок, потенціал оновлення освітніх технологій режисерської підготовки, передбачаючи включеність до методологічної «поліфонії».

Діапазон ефективних пошуків інновацій педагогічних технологій, з авторської точки зору, адресує, насамперед, до впровадження міждисциплінарних програм. В означеному сенсі, безсумнівно, не можливо не погодитися з позицією «... із виходом на залучення інновацій та нові навчальні програми, рушійною силою університетів третього тисячоліття повинна стати креативність» (формулювання Фергера) <...> для стимуляції зацікавленості студентів» (Ващук, 2011: 3). Тож на передній план висувається *концептуальне питання всеосяжності професійної підготовки з інтегральним освітнім ефектом і потенціалом конкурентності майбутнього режисера*.

Вихор насущних змін провокує й усвідомлення ймовірності втрати цінності, що зазвичай вбачається у фундаменталізації освіти як протиставленої актуальним нині стратегіям професійного навчання (коли принциповим стає питання цінності здобутого знання у світлі інноватики нарощуваної прикладної складової, без якої сучасна освіта вже неможлива). Фундаменталізацію у ракурсі базису прикладного на тлі відображення прагматичних освітніх стратегій режисерської підготовки високопрофесійних фахівців нового покоління, незважаючи на превалювання фокусу набуття, опосередкування професійного досвіду, слід розглядати як умову формування компетенції професійного універсалізму, який все більше сьогодні втрачає пріоритетні позиції, однак передбачає принципову можливість режисера постійно змінюватись в ефективному втіленні професійного кредо й можливості залучення до формування певною мірою мистецького «бренду» української держави за кордоном.

Висновки.

Освіта націлюється нині на нарощування свого системотворчого потенціалу у світлі сучасних глобалізаційних та євроінтеграційних процесів, зумовлюючих зміни на ринку праці, що розгортає, у свою чергу, й гостроту розглядуваної проблематики професійної режисерської підготовки.

З огляду актуалізації адаптації європейських стандартів, імплементації нового рівня фахової підготовки, інтерпретовано сутність нового розуміння

втілення режисерської освіти; концептуалізовано організаційні основи фахової підготовки конкурентоспроможних режисерів, здатних відповідати сучасним викликам ринку праці і мистецького простору; аргументовано інтегральний освітній ефект в площині впровадження міждисциплінарних програм, інновацій педагогічних технологій включеності до методологічної «поліфонії».

Література та джерела:

1. Антонюк, В. (2021). Інтеграція вищої освіти України в європейський освітній простір для розвитку людського капіталу. *Журнал європейської економіки*, Том 20. № 3 (78). Липень–вересень, 573-95, URL: <https://jeej.wunu.edu.ua/index.php/ukjee/article/view/1554> [in Ukrainian].
2. European Commission / DG NEAR. (2021, 26 February). Accession criteria (Copenhagen criteria). URL: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=LEGISSUM:accession_criteria_copenhagu E [in English].
3. European Commission. (2022a, 17 June). Communication from the commission to the European Parliament, the European Council and the Council: Commission Opinion on Ukraine's application for membership of the European Union. URL: <https://neighbourhood-enlargement.ec.europa.eu/system/files/2022-06/Ukraine%20Opinion%20and%20Annex.pdf> [in English].
4. European Council. (2021, 26 February). Council Resolution on a strategic framework for European cooperation in education and training towards the European Education Area and beyond (2021-2030). URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b004d247-77d4-11eb-9ac9-01aa75ed71a1> [in English].
5. Ващук, Ф.Г., ред. (2011). Інтеграція в європейський освітній простір: здобутки, проблеми, перспективи : монографія. (Серія «Євроінтеграція: український вимір». Вип. 16). Ужгород [in Ukrainian].
6. Кириченко, К. І. (2015). Проблеми інтеграції національної системи освіти до європейського освітнього простору. *Аспекти публічного управління*, 3(11-12), 104-108. URL: <https://doi.org/10.15421/151598> [in Ukrainian].
7. Локшина, О. (2024). Європейський освітній простір як інтеграційна

перспектива української освіти. *Український Педагогічний журнал*, (2), 6–19.
URL: <https://doi.org/10.32405/2411-1317-2024-2-6-19> [in Ukrainian].

8. Луговенко, Т. (2024). Перформативне мистецтво та народно-сценічна хореографія: реальність чи невдалий експеримент? URL: https://www.aphn-journal.in.ua/archive/71_2024/part_2/15.pdf [in Ukrainian].

9. Міністерство освіти і науки України. (2023, 11 грудня). Про затвердження дорожньої карти європейської інтеграції України у сферах освіти і науки до 2027 року (№ 1501). URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-dorozhnoyi-karti-yevropejskoyi-integraciyi-ukrayini-u-sferah-osviti-i-nauki-do-2027-roku>.
<http://surl.li/tjjac> [in Ukrainian].

10. Міністерство освіти і науки України. (2024). Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року. Освіта переможців. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf> [in Ukrainian].

11. Проект нового переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої та фахової передвищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2023/08/08/HO-proyekt.post.KMU-perelik.haluz.znan.i.spetsial.VO.08.08.2023.pdf> [in Ukrainian].

12. Про внесення змін до Переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2024/01/15/Zvit-dodatok.do-oproyekt.post.KMU-Pro-zatverdzh.perelik.haluz.znan.i.spetsial.VO.15.01.2024.pdf> [in Ukrainian].

13. Стратегічний план діяльності Міністерства освіти і науки України до 2027 року. Освіта переможців. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/Strateh.plan.diyalnosti.MON.do.2027.roku.pdf> [in Ukrainian].

14. Таблиця відповідності. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/gromadske-obgovorennya/2023/08/08/HO-proyekt.post.KMU-perelik.haluz.znan.i.spetsial.TVO->

Tablytsya.vidpovidnosti.08.08.2023.pdf [in Ukrainian].

15. Sheyko, V., Kushnarenko N. (2023). Culturation of personality is a key trend of higher cultural and artistic education. *Culture and art in modern scientif discourse: monograph*. Kharkiv : Technology Center, 4-38. <http://surl.li/klihzv> [in English].

16. Довідник кваліфікаційних характеристик професій працівників. Випуск 84. Діяльність у сфері театрального мистецтва та інші види видовищної діяльності. (2020). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0032280-00#Текст> [in Ukrainian].

17. EQF 2017 (Європейська рамка кваліфікацій). URL: <https://ec.europa.eu/ploteus/sites/eac-eqf/files/en.pdf> [in Ukrainian].

18. Закон України від 05.09.2145-VIII/2017 «Про освіту» (2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19> [in Ukrainian].

19. Закон України 1556-VII від 01.07.19 «Про вищу освіту» (2014). URL: https://zakononline.com.ua/documents/show/357262__552664 [in Ukrainian].

URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1556-18> [in Ukrainian].

20. Міністерство освіти і науки України. (2017, 01 червня). Методичні рекомендації щодо розробки стандартів вищої освіти: Упоряд. (№ 600). URL: https://mon.gov.ua/storage/app/media/vyshcha/naukovometodychna_rada/2020-metod-rekomendacziyi.docx [in Ukrainian].

Abstract. *In light of the trends of the global educational process and the European integration vector, a new level of professional training of competitive directors is being implemented, capable of meeting the modern challenges of the labor market and the artistic space, which involves changing the specialty of professional training from "Stage Art" to "Performative Art". The author interprets the essential effectiveness of the new understanding of the implementation of directorial education; conceptual and organizational foundations of professional training of professionals in the currently updated plane of strategic guidelines for the development of the European Educational Space.*

Key words: *conceptualization of organizational foundations of professional training of directors; integration into the European educational space; change of the specialty "Stage Art" to "Performative Art"; integral educational effect; potential for competitiveness.*

Статтю надіслано: 31.01.2025 г.

© Шумакова С.М.